

کلاسداری یا مدیریت کلاس

اداره موفق کلاس در طول تدریس شرط ضروری تدریس مؤثر و موفق است.

اداره موفق کلاس در طول تدریس شرط ضروری تدریس مؤثر و موفق است. مساعد ساختن کلاس برای یادگیری فعال و مؤثر، مهارت پیچیده و دشواری است که معلم باید بیاموزد و مدام بر معلوماتش در این مورد بیفزاید. شاید تنها مدیریتی است که چندین نقش را همزمان ایفا می کند مانند اداره کلاس، اداره اشخاص، اداره مکان، اداره زمان، اداره درس، همکاری در اداره مدرسه، همکاری با خانواده ها، اداره ارتباط ها و ایفای ناگزیرانه همین نقش ها طبعاً همه فشرهای جامعه را بر می انگیزد که انتظارات زیاد و گوناگونی از معلم داشته باشند، علاوه بر انتظاری که خود معلم از خویشتن دارد.

بدیهی است که برای موفقیت در این گونه مدیریت های رنگارنگ، تنها آشنایی با علوم رفتاری و اجتماعی کفایت نمی کند بلکه مستلزم خلاقیت یا هنرمندی شخص معلم است. از این رو، گفته اند که مدیریت کلاً هم علم است و هم هنر. علم طبعاً مبانی نظری، اصول و روش های مدیریت را در برمی گیرد و هنر موارد کاربردی یا انتقال دادن علم به عمل را شامل می شود. عامل تکمیلی در همه انواع تدریس و در همه مقاطع آموزشی، که مورد قبول معلمان و مدیران می شود، عامل <مدیریت کلاس> است.

میان انواع متعدد مدیریت ها می توان مدیریت آموزشی را پیچیده ترین مدیریت ها تلقی کرد و به سبب همین پیچیدگی است که می گویند: مدیریت آموزشی، مدیریتی است بی نظیر. مهارتی است که علم و هنر را با هم لازم دارد و در دنیای امروز مستلزم یادگیری، تمرین و تجربه جدی است.

هر معلم ناگزیر است همزمان:

حداقل ۲۵ نفر یا شخصیت متفاوت را گردهم آورد.

متناسب با مراحل رشد و تکامل ایشان برنامه ریزی کند.

معلومات یا اطلاعات درسی لازم را تهیه و تنظیم کند.

مکان و زمان پیش بینی شده را اداره کند.

روش ها و راهبردهای آموزشی مناسب هر درس را برگزیند و به کار ببرد.

والدین را در چگونگی راهنمایی و کمک کردن به کودکان و نوجوانان همیاری کند.

در موارد لزوم، مدیر مدرسه را کمک کند.

دروس گوناگون را به نیازهای زندگی کودکان و نوجوانان مرتبط کند.

بر اطلاعات علمی و حرفه ای خود بیفزاید.

گلاسسه در کتاب <مدارس بدون شکست> برای پیشگیری از پیدایش مشکلات رفتاری چند اصل زیر را پیشنهاد می کند که می توان در محیط کلاس به کار برد.

▪ به رفتارهای فعلی بپردازید و روی آن ها تأکید کنید، نه رفتارهای قبلی. مدارس باید جایی باشند که دانش آموزان بتوانند موفق شوند.

▪ مقررات معقول وضع و اجرا کنید. پیشرفت هر دانش آموز را زیر نظر بگیرید و تا حد امکان آن را تقویت کنید. نشان دهید که به طرح های مربوط به پیشرفت ایشان توجه دارید. هیچ عذری را از ایشان نپذیرید. تعهدی را که دانش آموزی قبول می کند دنبال کنید.

▪ بپذیرید که همه دانش آموزان، استعداد دارند. نظر خود را صریحاً به دانش آموزان بگویید. به داوری های دانش آموزان احترام بگذارید، از ایشان بخواهید که عقاید شان را درباره عملکردهای خود بیان کنند.

▪ به دانش آموزان خود یادآوری کنید که یادگیری در مدرسه چگونه به تجربه های خارج از مدرسه آنها مربوط می شوند. دانش آموزان را در تصمیم گیری ها برای کلاس شرکت دهید، مخصوصاً در تصمیم گیری هایی که روی شخصیت آنها اثر می گذارند.

▪ تنبیه بدنی نکنید. تنبیه بدنی پیامدهای منفی ناخواسته ای را به دنبال دارد. تنبیه بدنی دانش آموزان را به احساس مسئولیت رفتار خویش تشویق نمی کند و موجب دلسردی آنها می شود. در صورتی که دانش آموزان باید مسئول باشند که دقت کنند، مطالعه کنند و یاد بگیرند.

▪ رویدادهای دنیای واقعی مهم برای دانش آموزان را در کلاس مورد بحث قرار دهید. این روان شناس رفتار اجتماعی در مدرسه، عنوان های موجود در ذهن دانش آموزان و برنامه درسی را پیشنهاد می کند. تشکیل جلسات بحث در کلاس به دانش آموزان کمک می کند که حل کردن مسائل را بیاموزند، افکار و عقاید خود را شفاهی بیان کنند، و در پیشرفت خود شخصاً درگیر شوند. هم چنین این جلسات دانش آموزان را تشویق می کنند که در راهبردهای اداره کلاس شرکت کنند.

▪ دوستانه برخورد کنید. از ضمیرهای مشخصی استفاده کنید و اهمیتی را که برای دانش آموزان قائلید به زبان بیاورید.

▪ همراه با دانش آموزان برای رفتارهای جایگزین برنامه ریزی کنید. دانش آموزان را در تصمیم گیری ها مشارکت دهید.

▪ بهانه ها را نپذیرید. در مورد بهانه ها و عذرهای دانش آموز به بحث نپردازید.

پژوهشگر معروف دیگر درباره مدیریت کلاس <کونین> است. او واکنش های دانش آموزان به متون کنترل مورد استفاده معلم را بررسی کرد و متون زیر را بسیار مؤثر یافت:

۱) نشان دهید که به حفظ کنترل در کلاس احترام می گذارید و به همه رویدادهای کلاس توجه دارید. آگاهی معلم به رویدادهای کلاس و اظهار این آگاهی به دانش آموزان از مشکلات انضباطی کلاس می کاهد. مدیران کارا یا مؤثر می توانند با این گونه توجه دقیق، مسائل را قبلاً پیش بینی کنند و پیش از این که اتفاق افتند، پیشگیری به عمل آورند.

۲) موقعیت هایی فراهم آورید که مدیریت را آسان گردانند. معلمانی که می توانند چند رویداد را همزمان کنترل کنند بهتر می توانند انضباط کلاس را اداره کنند.

۳) برای به حداقل رساندن مشکلات رفتاری، شتابزده عمل نکنید. غالباً در هر کلاس به مشکلات رفتاری برمی خوریم لکن باید زود از آن ها رد شویم زیرا وقتی دانش آموزان به انجام دادن تکلیف بپردازند آن مشکلات رفتاری خاموش می شوند.

۴) همه کلاس را تحت پوشش پیشگیری از خستگی یا ملامت قرار دهید. در صورت احساس خستگی در کلاس، پرسش هایی را طرح کنید و از دانش آموز بی توجه بخواهید پاسخ دهد.

یا اگر از دانش آموزی خواستید که پاسخ را روی تخته بنویسد از بقیه نیز بخواهید که پاسخ شان را در دفتر خود بنویسند.

۵) برای تسهیل رفتار خوب، کلاس را متنوع گردانید. معلم فعالیت های کلاس را گوناگون گرداند و به سرعت از فعالیتی به فعالیت دیگر بپردازد و شور و اشتیاق نشان دهد.

۶) از <اثر موج> آگاه باشید. هنگامی که معلم، دانش آموزی را توبیخ می کند سایر دانش آموزان نسبت به آن واکنش نشان می دهند هم چنان که موج آب، امواج دیگری را برمی انگیزد.

هم چنین، ممکن است دانش آموزی قانونی را نقض کند و توبیخ نشود و در نتیجه، دانش آموزان دیگر هم همان قانون را نقض کنند. از پیدایش این گونه موج ها جلوگیری کنید و برای این منظور به جای شخصیت، روی رفتار تأکید ورزید و هنگام توبیخ، از طغیان خشم بپرهیزید.

۷) معلم باید اطلاعاتی را در اختیار دانش آموزان بگذارد که به روشنی دریابند معلم چه انتظاراتی از آنها دارد.

۸) به دانش آموز باید فرصت داده شود که تکلیف فراموش شده اش را روز دیگر انجام دهد و نباید از آن صرف نظر کرد.

۹) باید در هر فرصتی رفتارهای مطلوب را توضیح داد و مقررات کلاس را گوشزد کرد.

۱۰) طرح رده بندی کامل انضباط را تهیه کنید. این امر به ترتیب رعایت مقررات انضباطی کمک می کند و نظم و ترتیب انجام گرفتن امور مدرسه و کلاس را روشن می کند.

۱۱) مدیریت و انضباط خودگردان را آموزش دهید. این فرایند که تدریجی انجام می گیرد وظیفه اساسی مدارس است.

۱۲) روی موفقیت و عزت نفس دانش آموزان تأکید ورزید.

۱۳) به دانش آموزان کمک کنید که هدف های مربوط به اصلاح خود را تعریف کنند. احتمال بروز رفتارهای سازنده دانش آموزانی که اهداف مربوط به اصلاح خود را دنبال می کنند بسیار بیشتر از کسانی است که فقط در پی اهداف عملی کلاس هستند.

۱۴) کلاس را به محیط حمایت کننده تبدیل کنید. کلاس باید محیطی باشد که در آن به نیازهای زیستی، ایمنی، تعلق و احترام به نفس در حد اعلا می ممکن پاسخ داده شود.

۱۵) امکان فعالیت های یادگیری معنادار را فراهم سازید. رمز پیشگیری از بروز مشکلات، داشتن فعالیت های با معنا و چالشگر در کلاس است و وقتی دانش آموزان به کار خویش علاقه مند باشند بی نظمی در کلاس کم است.

۱۶) رفتارهای مناسب را تقویت کنید. اساساً همه برنامه های موفقیت آمیز کلاس بر تقویت رفتارهای مناسب و نه تنبیه رفتارهای نادرست استوار است. رفتارهای مناسب که به سریع ترین و لذت بخش ترین یادگیری در کلاس می انجامد، با رفتارهای مناسب، که با یادگیری تداخل می کنند در رقابت است. دانش آموزان نمی توانند هم مسأله ریاضی حل کنند و هم در عین حال با یکدیگر صحبت کنند. این رفتارها با یکدیگر در رقابت است و در یک زمان تنها یکی از آن ها را می توان انجام داد. وقتی که رفتار معمول رفتار مناسب است رفتار نامناسب به ندرت اتفاق می افتد. این اساس روش پیشگیری از بروز مشکل است.